

Hurvamorden och Lasermannen

Två fallstudier inom kriminaljournalistik

Patrik Linell 770831-4096
Journalistprogrammet
Lunds universitet
Termin 4
D-uppsats
Handledare: Joakim Nilsson

Resumé

Mitt ämne var kriminaljournalistikens behandling av de två fallen Hurvamorden och Lasermannen, mer specifikt om det ena fallet behandlades på ett mer sensationistiskt sätt än det andra. Arbetshypotesen var att täckningen av Lasermannen skulle visa sig vara mer sensationistisk än täckningen av Hurvamorden, eftersom den generella trenden går åt det hållet.

Jag valde ut fyra tidningar som jag tyckte representerade ett acceptabelt tvärsnitt av svenska pressmedier, och läste de artiklar som behandlade de två fallen i de fyra tidningarna. På så sätt försökte jag hitta mönster som gick igen både inom tidningarna och inom varje tidsperiod. Jag studerade bland annat språkbruk, val av detaljer, bruket av namn som "lasermannen" och rubrikval.

Resultatet av denna textanalys blev att arbetshypotesen visade sig vara inkorrekt. Jag kunde inte finna några signifikanta skillnader i behandlingen av Hurvamorden respektive Lasermannen som visade på större sensationism i det senare fallet. Tvärtom tyckte jag mig i två av tidningarna se tecken på lägre grad av sensationism i fallet Lasermannen. De här två fallstudierna stödjer alltså inte tanken att kriminaljournalistiken blivit mer sensationistisk.

Innehållsförteckning

Titelblad	1
Resumé	2
Innehållsförteckning	3
Frågeställning och syfte	4
Teori och metod	5
Material	6
Historisk bakgrund	7
Hurvamorden	7
Hedins avskedsbrev	8
Lasermannen	9
Genomgång av materialet	10
Hurvamorden	11
Aftonbladet	11
Kvarnmordet	11
Massmorden	11
Avskedsbrevet	12
Hedin och orsakerna	12
Övrigt	13
Dagens Nyheter	14
Kvarnmordet	14
Massmorden	14
Avskedsbrevet	15
Hedin och orsakerna	15
Övrigt	16
Expressen	17
Kvarnmordet	17
Massmorden	17
Avskedsbrevet	18
Hedin och orsakerna	18
Övrigt	19
Sydsvenska Dagbladet	20
Kvarnmordet	20
Massmorden	20
Avskedsbrevet	21
Hedin och orsakerna	21
Övrigt	22
Lasermannen	23
Aftonbladet	23
Det första attentatet	23
Mordet på Ranjbar	23
Maskmannen/Revolvermannen	24
Mördaren och orsakerna	24
Övrigt	25
Dagens Nyheter	26
Det första attentatet	26
Mordet på Ranjbar	26
Maskmannen/Revolvermannen	26
Mördaren och orsakerna	27
Övrigt	27
Expressen	28
Det första attentatet	28
Mordet på Ranjbar	28
Maskmannen/Revolvermannen	29
Mördaren och orsakerna	29
Övrigt	30
Sydsvenska Dagbladet	31
Det första attentatet	31
Mordet på Ranjbar	31
Maskmannen/Revolvermannen	31
Mördaren och orsakerna	32
Övrigt	32
Sammanfattning och jämförelse	33
Uppmärksamhet och täckning	33
Språkbruk och detaljbeskrivning	34
Gärningsmannen	35
Namnbruk	35
Övrigt	36
Slutsats	37
Litteraturförteckning	39
Källförteckning	39

Frågeställning och syfte

Uppsatsens grundläggande frågeställning är denna:

Hur mycket och på vilket vis skiljer sig kriminaljournalistikens karaktär i fallet Hurvammen 1951-1952 från kriminaljournalistikens karaktär i fallet Lasermannen 1991-1992?

Den generella åsikten är, enligt min uppfattning som uppbäckas av Ester Pollacks forskning inom ämnet¹, att kriminaljournalistik blivit allt mer sensationalistisk och mindre seriös. Frågeställningens ena syfte är att utröna huruvida detta är sant i de två fallen Hurvammen och Lasermannen. Oavsett om det är sant eller inte har det återspeglingsvärde på alla former av modern journalistik.

En helt separat fråga, som jag inte tänker försöka besvara, är huruvida en eventuell sensationisering av journalistiken nödvändigtvis är något dåligt, eller om det omvänt är bra om pressen håller läsarnas uppmärksamhet oavsett hur den gör det.

Enligt Pollack har kriminaljournalistiken gått från femtiotalets optimistiska syn på brottsligheten, där det betraktas som möjligt att föra tillbaka brottslingar till ett normalt och produktivt liv² till nittiotalets mycket mer pessimistiska där den enda lösningen är att låsa in brottslingar så länge det över huvud taget är möjligt.³

Frågeställningens andra syfte är således att se om denna slutsats håller i de två fallen Hurvammen och Lasermannen. Det förra fallet bör i så fall ha behandlats mycket mer varsamt av pressen än det senare, även om frågan om Tore Hedins framtida öde aldrig uppkom eftersom han förekom hela problematiken genom att dränka sig. Eventuella spekulationer om vad som hade hänt med honom om han hade överlevt kommer däremot att uppmärksammas.

Av två enskilda fall kan man givetvis aldrig dra generella slutsatser, utan täckningen av dessa två fall kan endast ge en fingervisning om hur kriminaljournalistiken i allmänhet utvecklats. Detta gäller särskilt i två så exceptionella fall som dessa. Det ena är Sveriges genom tiderna värsta massmord, det andra en svensk rasistisk krypskytt i skuggorna.

¹ Pollack 2000, s 329

² Pollack 2000, s 195

³ Pollack 2000, s 302

Teori och metod

Jag har valt en kvalitativ metod⁴ eftersom frågeställningen kräver att jag tolkar de texter som skrevs om brottsfallen 1951-1952 samt 1991-1992. Jag tänker med andra ord läsa igenom ett urval av artiklarna om Hurvamannen respektive Lasermannen och göra en textläsning på strukturnivå⁵ för att hitta övergripande mönster som visar på tidstypisk karaktär hos kriminaljournalistiken, via observation, analys och tolkning.⁶

Jag kan inte se att någon annan metod skulle kunna användas för mina syften. Det handlar om att finna tolkningsbara mönster i nyhetstexter. Jag hade kunnat välja att behandla frekvensen av vissa ord och fraser som hårda datapunkter och uppställa mallar för dessa data, för att därefter dra slutsatser för kriminaljournalistikens karaktär. Detta hade dock medfört ett mycket besynnerligt arbete där jag skulle bli tvungen att egenhändigt och stenhårt bestämma vilka ord och fraser som är sensationalistiska, och vilken frekvens av dessa som är acceptabel utan att journalistiken, på gott och ont, ändrar karaktär. Det hade också krävt en större kunskap om det allmänna språkbruket 1952 än jag besitter. Jag har därför föredragit att behandla mitt material som mjukdata och angripa det hermeneutiskt.⁷

Detta innebär dock inte att jag inte kommer att försöka tolka språkbruket, dels genom att jämföra olika tidningar och dels genom att se till "onödiga" ord. Tar man varje chans att betrakta en mördare som "sinnessjuk" och "livsfarlig" och varje mord som "bestialiskt" och "ohyggligt"? Det kan i så fall betraktas som ett tecken på sensationalism.

Jag kommer att använda en hypotetisk-deduktiv metod⁸ för att nå min slutsats, utifrån följande premisser:

Premiss 1 (hypotes): Om kriminaljournalistikens karaktär i fallet Hurvamorden 1951-1952 är annorlunda än i fallet Lasermannen 1991-1992 kommer detta att märkas genom ämnesval och språkbruk i kriminaljournalistiska artiklar som behandlar dessa fall, där artiklarna från 1951-1952 i så fall kommer att vara betydligt mer återhållsamma och artiklarna från 1991-1992 kommer att i högre utsträckning frossa i detaljer.

Premiss 2 (observation): Antingen kommer artiklarna från 1952 att vara mer sobra och återhållsamma (a) eller inte (b).

Slutsats a: Kriminaljournalistiken är mer sensationalistisk i fallet Lasermannen 1991-1992 än i fallet Hurvamorden 1951-1952.

Slutsats b: Kriminaljournalistiken är inte mer sensationalistisk i fallet Lasermannen 1991-1992 än i fallet Hurvamorden 1951-1952.

Min arbetshypotes, baserad på personliga erfarenheter och Pollacks forskning,⁹ är att kriminaljournalistiken som helhet blev mer sensationalistisk mellan 1951-1952 och 1991-1992, varför täckningen av fallet Lasermannen kommer att visa sig mer sensationalistisk än täckningen av fallet Hurvamorden.

⁴ Hultén 2000, s 7

⁵ Hultén 2000, s 8

⁶ Backman 1998, s 50f

⁷ Thurén 1996, s 45ff

⁸ Thurén 1996, s 25

⁹ Pollack 2000, s 329

Material

Uppsatsens material utgörs av artiklar som skrevs om de båda fallen. Jag har gjort ett urval av fyra tidningar vars exemplar utgivna mellan november 1951 och september 1952 samt mellan augusti 1991 och juni 1992 utgör mitt material.

De fyra tidningarna jag valt är Aftonbladet, Expressen, Dagens Nyheter och Sydsvenska Dagbladet. I dag betraktas Aftonbladet och Expressen som angränsande till skvallertidningar. Båda fylls med dokusåpakändisar, bisarra händelser och annat som snabbt och enkelt drar till sig uppmärksamhet utan att för den skull leda till eftertanke. Dagens Nyheter betecknas som en betydligt mer seriös tidning. Dagens Nyheter är enligt sitt rykte inte en tidning som faller för populismens och sensationalismens lockrop, utan som bibehåller sin etik och sitt journalistiska uppdrag. I denna kategori, om än inte lika utpräglat, faller även Sydsvenska Dagbladet.

Undersökningar vid Göteborgs universitet har visat på enorma skillnader i förtroendet för å ena sidan kvällstidningar som Aftonbladet och Expressen, och å andra sidan morgontidningar som Dagens Nyheter.¹⁰ Att blanda kvälls- och morgontidningar, särskilt de som enligt min uppfattning befinner sig i motsatta ändar av skalan, ger därför en god spridning inom materialet.

Under arbetet framkom att täckningen av de tre attentaten mellan attentatet på David Gebremariam och mordet på Jimmy Ranjbar var förvånansvärt liten och sporadisk, varför jag valde att helt utesluta den delen av materialet.

¹⁰ Journalisten 031118 samt Hadenius&Weibull 2003, s 438

Historisk bakgrund

Hurvamorden

Denna sektion bygger på det samlade tidningsmaterialet.

Tore Hedin, skånsk polisman, anländer på natten till onsdagen den 28 november 1951 till kvarnen i Tjörnarps. Han vet sedan tidigare att kvarnägaren, Allan Nilsson, har stora belopp i kontanter hemma. Exakt vad som händer i Nilssons hem den natten vet vi inte, men det slutar med att Hedin slår ihjäl Nilsson med en yxa, lägger hans kropp i sängen, håller ut bensin över kroppen och möblemanget, och tänder på. Sedan flyr han för att snart återkomma och hjälpa till med släckningsarbetet.

Poliskåren, inklusive Hedin själv, arbetar med att få tag i Tjörnarpsmördaren, men misslyckas. Senare, när hans identitet avslöjats, inser man att misslyckandet till del berodde på Hedins inblandning i utredningen.

Hedin inleder ett förhållande med Ulla Östberg, och de förlovar sig. Hedins humör och ovälkomna fysiska närmanden gör dock att Östberg avslutar förhållandet och bryter upp förlovningen, vilket Hedin har svårt att acceptera.

Natten till onsdagen den 20 augusti 1952 kommer Hedin till ålderdomshemmet i Hurva där Östberg arbetar för att hämta de presenter han givit henne under deras förhållande. Först pratar de vänligt med varandra, men sedan blir Hedin hotfull varpå Östberg börjar skrika. Hedin försöker få henne tyst genom att stoppa sina fingrar och en näsduk i hennes mun. Till slut fjättrar han henne med handbojor. Han befriar henne när hon är lugn men säger åt henne att vara tyst, annars ska han tysta henne. Det har han medel till, säger han. Han tillbringar natten där. Östberg går till läkare dagen efter men anmäler inte Hedin för misshandel. Han har sagt åt henne att skylla på en våldsam patient om någon frågar om hennes skador.

På torsdagkvällen den 21 augusti 1952 åker Hedin hem till sina föräldrar i Kvarlöv. Han dödar dem med sin yxa och tänder sedan eld på huset. Därefter tar han bilen till Hurva. Han tar sig in i rummet där Östberg och hennes chef, föreståndarinnan Agnes Lundin, sover. Han dödar båda med yxan, och tänder även eld på ålderdomshemmet. Fyra av åldringarna dör i lågorna, en femte skadas så svårt att han avlider några dagar senare.

Med tio människors liv på sitt samvete kör Hedin till Bosarpssjön,¹¹ där han äter korv och författar ett brev innan han lägger sig i sjön med ansiktet neråt och armarna korsade över bröstet. Hans kropp hittas dagen efter, drunknad. Sveriges genom tidernas värste mördare är död.

¹¹ Vissa källor hävdar att det inte var Bosarpssjön som Hedin dränkte sig i. Samtliga samtida källor som jag har tagit del av är dock överens om att det var just Bosarpssjön, varför det också torde vara fallet.

Hedins avskedsbrev

Telefonen ringer, polisen springer och letar efter mig, men mej hittar dom ej. Men min övergivna bil har ni hittat nu och det är ju ändå något och vill ni gissa en gåta så leta i det våta ifall ni tror att jag är där.

Ja, mina vänner, varför nu detta som kan synas som en dåres verk och det kan hända att det är det också som man känner sig själv känner man andra och där ser ni i dag röd i morgon död man vet aldrig när det är tid att lämna in. Ja, nu skall jag bara i korthet omtala vad jag gjort och varför så att ni skall slippa att ljuga för den nyfikna allmänheten. Ja, i september 1943 satte jag fyr på Gustafshills bryggeri i Annelöv och anledningen var att jag stulit havre på vinden till vår häst därhemma som far svalt och för att vi inte skulle synas så slängde jag in en sticka i halmen innan jag gick med den följd som blev.

Sen på hösten 1946 stal jag mc L 150 i Kristianstad och satte i Asum.

I november 1951 närmare bestämt den 28 kl. 02.30 mördade jag kvarnägare John Folke Allan Nilsson i Tjörnarps samt satte fyr på hans fastighet. Skälet var behov av pengar och jag kom över 4369:- vid ifrågavarande tillfälle.

och nu är anledningen den att jag blivit bedragen av en tös, som betytt allt för mej här i livet hon har handlat svekfullt mot mig och det lönar jag så här.

den 27 augusti ~~kl. 22.00~~ kl. 24.00 slog jag ihjäl min mor och far samt satte eld på huset därefter körde jag till den svekfulla flickan i Hurva dit jag kom klockan 00.30 efter att ha studerat ut lämpligt sätt slog jag ihjäl henne och hennes chef kl 0130 varefter jag kl. 0200 satte eld på huset efter att ha dränkt in det me bensin.

Ja, nu slutar jag hoppas ni kan tyda det till vad ni vill ha de till och så får jag som min yttersta vilja härmed förklara att om det blir något kvar efter mig så skall <namn> och <namn> lika dela det som är kvar för det är de bästa kamrater jag haft och dom behöver det lika bra båda.

I hopp att endast fakta kommer till pressen slutar jag härmed och beklagar att jag inte blev kriminalare för då hade många ouppklarade brott kommit fram för det är om jag skall vara ärlig det enda jag skulle duga till.

Nå, nu är klockan 04.00 den 22 augusti 1952 och nu slutar jag detta och min sorgliga levnad i hopp att bli förstådd och förlåten av dom som kan och har möjlighet och lust därtill.

Glad, lugn och sansad går jag i döden ty allt är nu uppfyllt.

*Tore Hedin
Mördare
Adress okänd*

PS Mina föräldrar dödade jag för att de skulle slippa att se och lida för vad jag nu gjort. DS

Lasermannen

Denna sektion bygger på Tamas och Nordisk Kriminalkrönika 1994 samt det samlade tidningsmaterialet.

John Ausonius, 38 och son till västeuropeiska invandrare, är beväpnad med ett gevär utrustat med lasersikte. Klockan 00.20 den 3 augusti 1991 ser han tre unga, manliga invandrare vid Gärdets tunnelbanestation i Stockholm. Han aktiverar lasersiktet och skjuter. Skottet träffar David Gebremariam, invandrad från krigets Eritrea, i höften. Han förs till sjukhus och det konstateras att skottet bara träffade mjukdelar. Gärningsmannen får snabbt namnet "lasermannen".

Klockan 22.05 den 21 oktober 1991 skjuter Ausonius igen. Denna gång är offret Sharam Khosravi, 25 år gammal invandrare från Iran. Khosravi träffas i höger sida av hakan. Ausonius flyr platsen och inga vittnen finns.

Mindre än en vecka senare, den 27 oktober 1991 klockan 23.10, ser Dimitrios Karamalegos, en 38 år gammal uteliggare med ursprung i Grekland, en man komma cyklande. Det är Ausonius, som parkerar sin cykel. Karamalegos ser ett rött ljussken och får sedan två skott i magen. Den ena kulan lämnar hans kropp men den andra stannar kvar i hans mage. Karamalegos vägrar sjukvård, vägrar prata med polisen och fortsätter gå omkring med kulan i magen.

Klockan 14.00 den 1 november 1991 står Heberon da Costa och lastar musikinstrument inför kvällens konsert på "Bryggghuset". Han är 22 år gammal och musiker från Brasilien. Plötsligt får han se Ausonius, iklädd lång rock, komma gående mot honom. Ausonius öppnar rocken och plockar fram ett gevär. da Costa ser ett ljussken innan Ausonius avfyrar tre skott. Två av dem träffar; ett i käken och ett i magen. da Costa förs till sjukhus och blir sedan ett viktigt vittne som den ende som sett Ausonius ansikte.

Den 8 november 1991 klockan 17.48 träffas tvåbarnsfadern Jimmy Ranjbar, 35 år gammal invandrare från Iran, av Ausonius sista skott från geväret. Ausonius skjuter Ranjbar i bakhuvudet från nära håll. Ranjbar förlorar medvetandet och vaknar aldrig mer. Han avlider på sjukhuset dagen efter.

Den 22 januari 1992 återupptar Ausonius sitt värv. Han tar på sig en mask, beväpnar sig med en revolver och klockan 23.23 skjuter han Eric Bongcam, 34 år gammal invandrare från Chile, i ansiktet. Bongcam förs till sjukhus och blir sedan offrens talesman när han framträder i tidningen med söndertrasat ansikte. Även om detta attentat och de som snabbt följde på det kopplas till lasermannen tämligen omgående får denne gärningsman egna namn, omväxlande "maskmannen", "revolvermannen" och "pistolmannen".

Klockan 13.15 den 23 januari 1992 skjuter maskmannen på nytt. Charles Dhlakama, 38 år gammal invandrare från Zimbabwe, får se en maskerad man som sitter i en vit Nissan Micra med ena benet utanför. Det är Ausonius, som lyfter sin revolver och skjuter. Dhlakama träffas av det första skottet, men Ausonius skjuter tre eller fyra skott till innan han stänger bildörren och kör därifrån.

Redan 19.15 samma kväll angriper Ausonius Somaliska Föreningen i Stockholm. Han kliver in i lokalen och skjuter fyra skott. Farah Abdisalaam, 35, och Ali Ali, 37, båda somalier, träffas av skotten.

Den 28 januari 1992 arbetar Isa Aybar, 33 och från Turkiet, i sitt gatukök när han 15.40 blir beskjuten av Ausonius. Ausonius avlossar fyra skott, som alla träffar; ett av dem i bakhuvudet och de andra i Aybars armar.

Det sista attentatet sker klockan 14.24 den 30 januari 1992. Palestiniern Hasan Zatar träffas i huvudet. Än i dag kan han inte tala.

Därefter tycks maskmannen, liksom lasermannen gjorde månader tidigare, försvinna från jordens yta. Polisen fortsätter arbeta med fallet och lyckas till slut, bland annat med hjälp av att Ausonius vid de tre attentaten 22-23 januari 1992 använde en bil han hyrt i eget namn, koppla Ausonius till attentaten, både lasermannens och maskmannens. Ausonius grips i juni 1992 i samband med ett bankrån. Han döms sedermera till livstids fängelse.

Genomgång av materialet

Hurvamorden

Aftonbladet

Kvarnmordet

Innan det blir känt att det rör sig om ett mord är täckningen i Aftonbladet minimal. En notis nämner att kvarnen brunnit och att en människa dött. Det finns bild och namn på offret Allan Nilsson.¹² Intresset ökar något då "mord misstänks" och uttrycket "kallblodig mördare" används om den som Allan Nilsson eventuellt fallit offer för.¹³

När det blir klart att det verkligen rör sig om ett mord slås nyheten upp stort på förstasidan.¹⁴ Täckningen fortsätter intensivt de närmaste dagarna med långa artiklar och bilder. Det spekuleras ("kamrat mördaren?"¹⁵) och gärningsmannen beskrivs återigen som en "kallblodig mördare"¹⁶. Snart får han sitt eget namn, "kvarnmördaren"¹⁷. De andra inblandade, såsom "taxiresenären" och "Limhamnsmannen" blir också karaktärer i följetongen.¹⁸

Mördarens tillvägagångssätt beskrivs, om än i inte särskilt detaljerade ordalag, och texten utropar att "oljan hade tydligen hållits ner i munnen!"¹⁹. Under rubriken "SKRÄCK I MORDORTEN" finns en karta över kvarnen med offrets dödsplats utmärkt. Det talas om "skräckstämning i mordsamhället" och misstankar som riktas mot "en viss person i Malmö".²⁰ "Mystiken" kring mordet får stort utrymme.²¹ Den sista artikeln om fallet tar upp den utlysta belöningen.²²

Massmorden

Nyheten om massmorden slås omedelbart upp på förstasidan. Rubriken lyder "Polis mördar 9". Förstasidan innehåller bild och namn på både Tore Hedin och Ulla Östberg. Artikeln inne i tidningen innehåller en lista på samtliga offer, med namn, yrke, ålder och ort. Det finns en karta över Hedins väg genom Skåne under mornnatten och ett foto av Agnes Lundén. Hedins misshandel av Ulla Östberg beskrivs.²³

I Aftonbladets artiklar de närmaste dagarna skräds det inte med orden. Det talas om "fasansfulla dåd i Skåne", "skräckstämning i Skåne", en "hyperfarlig" massmördare och "galning", "otäck kallblodighet",²⁴ en "orgie i blod"²⁵ och en "mordorgie".²⁶

¹² Aftonbladet 511128

¹³ Aftonbladet 511129

¹⁴ Aftonbladet 511130

¹⁵ Aftonbladet 511130

¹⁶ Aftonbladet 511130

¹⁷ Aftonbladet 511201

¹⁸ Aftonbladet 511203

¹⁹ Aftonbladet 511130

²⁰ Aftonbladet 511202

²¹ Aftonbladet 511203

²² Aftonbladet 511205

²³ Aftonbladet 520822

²⁴ Aftonbladet 520822

²⁵ Aftonbladet 520823

²⁶ Aftonbladet 520824

Tidningen lockar med rubriken "UTFÖRLIGT OM MASSMORDEN" och artiklar om Hedins "mordserie i blod, rök och eld".²⁷ Vid ett tillfälle kallas mordnatten till och med för en "häxsabbat", om än bildligt.²⁸

Ragna Persson, som bodde granne med ålderdomshemmet, berättar att hon aldrig kommer att glömma denna "skräcknatt".²⁹

När Hedins kropp hittas visas bild på hur liket dras upp ur Bosarpssjön, och rubriken lyder "Massmördarens facit: 11 liv". Återigen publiceras listan på offren, med namn, yrke, ålder och ort. Själva mordet beskrivs utförligt, med detaljer om exakt var yxan träffade Ulla Östberg och Agnes Lundén.³⁰

De avslutande artiklarna berättar om hur Hedin till en bekant sagt att Tjörnarpsmördaren "röjer sig snart, skall du se, för hans nerver börjar svikta"³¹, hur brotten "hoppar sig på Hedins digra lista"³² och om en tjuvgodsgömma som hittats hemma hos den "notoriske tjuven" Hedin.³³

Avskedsbrevet

Redan första dagen publiceras vissa citat ur Hedins avskedsbrev.³⁴ Dagen efter, när Hedins kropp hittats, visas bilder på brevet och hela texten trycks.³⁵ Brevet kallas för ett "kusligt testamente", ett "sensationellt dokument" där Hedin ger en "noggrann redogörelse" för vilka brott han tidigare begått³⁶ och "ett av den svenska kriminalhistoriens mest säregna dokument" som ska sändas till kriminalmuséet.³⁷

Hedin och orsakerna

Dagen efter att Hedins kropp hittats publiceras en lång artikel om Hedins bakgrund och liv. Rubriken på förstasidan lyder "Mordorgien slutet på liv utan kamrater". Hedins livshistoria sägs ha ett "kusligt drag av grekisk ödestragedi" och Hedin själv beskrivs som ensam och "inkrökt i sig själv". Orsakerna till mordet söks i hans uppväxt och sociala förhållanden.

Hedins barn- och ungdom beskrivs ingående. Informationen kommer huvudsakligen från familjens grannar, Hedins lärare och andra som hade beröring med honom som ung. Hans lärare minns honom som lugn och stillsam, men hon berättar också om ett tillfälle då skolkamraters angrepp gjorde honom våldsam. Det berättas också att han vid ett tillfälle kallat sin far "gubbdjävul" och sin mor "din satan".

Även Hedins sexualitet är under lupp. Han börjar enligt artikeln aldrig intressera sig för flickor då "naturens ordning" inte "rådde på" Hedin. Han "sökte sig varken till pojkar eller flickor". Ulla Östberg verkar ha varit hans första amorösa intresse.

²⁷ Aftonbladet 520822

²⁸ Aftonbladet 520824

²⁹ Aftonbladet 520822

³⁰ Aftonbladet 520823

³¹ Aftonbladet 520825

³² Aftonbladet 520826

³³ Aftonbladet 520827

³⁴ Aftonbladet 520822

³⁵ Aftonbladet 520823

³⁶ Aftonbladet 520822

³⁷ Aftonbladet 520823

Artikeln slutsats är att mordens orsaker står att finna i Hedins "barndomsmiljö, troligen kompletterad med ärvda anlag för schizofreni". Den avslutas med att Hedin hittas drunknad med ett "rofyllt uttryck över ansiktsdragen", då hans "förbannelse har efterträtts av försoning med ödet".³⁸

Övrigt

Aftonbladet publicerar en bild tagen under utredningen av kvarnmordet, där Tore Hedin syns i samspråk med en fjärrskådare som påstod sig kunna hitta mördaren genom sina psykiska gåvor. "Hur var det med clairvoyansen?", frågar tidningen putslustigt.³⁹

Tidningen har också en artikel med rubriken "Största morddramat i Sverige. Mångmördaren nr 1 - fransk läkare" som går igenom de värsta svenska massmorden.⁴⁰

Hedin kopplas i tidningen samman med Broakullamordet men man rapporterar snart att misstankarna lagts ner.⁴¹

³⁸ Aftonbladet 520824

³⁹ Aftonbladet 520823

⁴⁰ Aftonbladet 520822

⁴¹ Aftonbladet 520823

Dagens Nyheter

Kvarnmordet

I den första lilla artikeln om kvarnbranden konstateras att "polisen misstänker mordbrand".⁴² När mord konstaterats finns artikeln på första sidan med rubriken "5000 rånmördarens byte". Offret figurerar med både namn och bild. De ledtrådar som finns, till exempel cykeln som stod lutad mot Nilssons bostadshus, räknas upp. Det hela är väldigt lugnt, nyktert och sakligt, utan sensationalism.⁴³

Massmorden

Första dagen är mordnatten den största nyheten på förstasidan. Hedins namn och bild publiceras. En lista på offren publiceras med namn, ålder och ort två gånger i samma tidning. Hedins föräldrar finns på bild. En karta över Hedins mordväg genom Skåne publiceras. En reporter berättar om sina personliga minnen av Hedin från utredningen kring kvarnmordet.

Tidningen skriver om Hedins roll i släckningen av kvarnen och i utredningen. Det berättas hur han försökte försvåra utredningen och sågs tröstande offrets föräldrar.⁴⁴ Han hade kunnat avslöjas tidigare, men den person som ringde in en avgörande ledtråd fick tala med Hedin själv, som aldrig förde ledtråden vidare.⁴⁵ Han sägs också ha givit sitt eget signalement på den misstänkte "portföljmannen" och har deltagit energiskt i jakten på sig själv.⁴⁶

Den lugna sakligheten från kvarnmordet är som bortblåst. Nu talas det om ett "vanvettsdåd som saknar motsvarighet", "desperata massmord", en "skräcknatt", den "brutala misshandel" som Ulla Östberg utsattes för, hur offrens huvud är krossade,⁴⁷ ett "blodsdåd", ett "vansinnesdåd", "vettlösa massmord",⁴⁸ och om hur Ulla Östberg "sovit med dödsskräck i hjärtat".⁴⁹ "Fruktansvärda scener" när åldringar tvingats hoppa från fönstren i det brinnande ålderdomshemmet beskrivs.⁵⁰

Poliskåren angrips när det konstateras att "allmänheten kommer att fråga sig hur Tore Hedin blev polis" och orsaken anges vara polisbrist. Hedins goda vitsord nämns också.⁵¹ I artikeln med rubriken "Läkarbrev till polisen kom sju timmar försent" vill tidningen säga att om läkaren som undersökte Ulla Östberg fått fram sitt meddelande till polisen tidigare hade Hedin gripits i stället för att enbart avskedas, och då hade morden kunnat undvikas. Det ska ske polisutredning om huruvida brottsligt tjänstefel har begåtts.⁵²

⁴² Dagens Nyheter 511129

⁴³ Dagens Nyheter 511130

⁴⁴ Dagens Nyheter 520823

⁴⁵ Dagens Nyheter 520824

⁴⁶ Dagens Nyheter 520823

⁴⁷ Dagens Nyheter 520823

⁴⁸ Dagens Nyheter 520824

⁴⁹ Dagens Nyheter 520828

⁵⁰ Dagens Nyheter 520823

⁵¹ Dagens Nyheter 520823

⁵² Dagens Nyheter 520824

En polis som hävdar att det var helt korrekt att inte gripa Hedin får uttala sig i polemik mot dem som säger att det är poliskårens fel att Hedin fick chansen att bli massmördare. Enligt denne polis fanns ingen grund för att gripa Hedin, och i rättssäkerhetens namn borde man inte gripa utan grund.⁵³ En rubrik i tidningen två dagar senare lyder "Blunder av polisman gav Hedin hans chans".⁵⁴

När Hedins kropp har hittats visas bild på liket som beskrivs som "massmördarens lik".⁵⁵ Kroppens skador beskrivs ingående.⁵⁶

De sista artiklarna säger att Hedin "definitivt bundits vid kvarnmordet" och berättar om det tjuvgods som hittats hemma hos honom.⁵⁷

Avskedsbrevet

Dagens Nyheter publicerar omedelbart avskedsbrevet i sin helhet, tillsammans med bilder på brevet. Rubriken är "Bedrags av den tös som betydde allt för mig", ett citat ur brevet. Brevet beskrivs som en "hemsk självbekännelse" och ett "intressant arbetsmaterial för psykologerna" men ägnas i övrigt ganska lite uppmärksamhet.⁵⁸

Hedin och orsakerna

Redan första dagen söker artiklarna efter orsaker till massmorden. Sinnessjukdom och depressionstillstånd läggs fram som möjligheter. Hedins beteende under utredningen av kvarnmordet skärskådas.⁵⁹

Hedin beskrivs senare som ett "oerhört intressant problem för psykologerna", och tidningen berättar att hans hjärna ska obduceras för att utröna varför han blev mördare. Intervjuer med Hedins lärare och lumparkamrater har gjorts, och läraren berättar om hur hon minns ett tillfälle då Hedin blev våldsam. Hon minns det särskilt väl därför att han annars var så lugn och stillsam.⁶⁰

Teorien att Hedin drabbats av gengasförgiftning då han arbetade som chaufför, och att morden skulle vara ett resultat av de mentala följsjukdomar som kan orsakas av en sådan förgiftning, läggs fram.⁶¹

⁵³ Dagens Nyheter 520826

⁵⁴ Dagens Nyheter 520828

⁵⁵ Dagens Nyheter 520824

⁵⁶ Dagens Nyheter 520826

⁵⁷ Dagens Nyheter 520830

⁵⁸ Dagens Nyheter 520823

⁵⁹ Dagens Nyheter 520823

⁶⁰ Dagens Nyheter 520824

⁶¹ Dagens Nyheter 520824

Övrigt

Hedin kopplas ihop med Broakullamordet, som "söker lösning".⁶²

En artiklar gör en genomgång av andra stora brott i Sverige. De kan dock inte tävla med Hedins mord, som är "den största svenska kriminalaffär av detta slag svensk polishistoria känner".⁶³

Fjärnskådarna som dök upp efter kvarnmordet får sig en liten släng av slevven när det konstateras att ingen av dem misstänkte Hedin trots att de till och med träffade honom.⁶⁴

⁶² Dagens Nyheter 520823

⁶³ Dagens Nyheter 520823

⁶⁴ Dagens Nyheter 520824

Expressen

Kvarnmordet

Redan när mordet bara är en misstanke har Expressen en ganska stor artikel om Allan Nilssons död. Offret finns med namn och bild. Man drar dock ganska stora växlar på brottsmisstanken och berättar att statskriminalen alarmeras, att det luktar bensin i huset och att det var välkänt att Allan Nilsson hade stora belopp hemma.⁶⁵

När mord konstaterats är "KVARNMORDET" den största nyheten. En karta över området kring kvarnen publiceras tillsammans med bild på Allan Nilsson. En bild över husets innanmäte, med platsen där kroppen hittades utmärkt, finns med. Gärningsmannen heter redan "kvarnmördaren", och han "sökts bland ortsborna". Artikeln räknar upp personer som polisen vill ha kontakt med - "taxipassageraren", "Limhamnsmannen" och så vidare. Ledtrådarna, bland annat cykeln, finns också med. Mordet beskrivs inte.⁶⁶

De närmaste dagarna finns kvarnmordet med i tidningen i mindre artiklar. Polisens utredning beskrivs och mordet sätts i relation till andra brott i Skåne. "Blir kvarnmordet 3:e Skånegåtan?", frågar tidningen.⁶⁷ "Kvarnmördaren troligen från trakten", konstaterar den.⁶⁸ "Tredje mordoffret".⁶⁹

Den "sjaskigt klädda taxipassageraren" ger sig tillkänna och "kvarnmordet blir allt dunklare".⁷⁰ Det "vandrande ljuset" nämns. Slutligen utlyses belöningen, som är "fjärde gången på tre år som en så stor belöning begärs".⁷¹

Massmorden

"NIO MÖRDADE AV F.D. POLIS" lyder rubriken efter mordnatten. En bild på Hedin har texten "Detta är massmördaren". En karta visar Hedins väg genom Skåne under mordnatten. Hedins andra brott listas. Offren listas med namn, yrke, ort och ålder. Under rubriken "Bilder från Skånemorden" visas foton på Ulla Östberg, foton på signifikanta byggnader och ett foto på en flagga på halv stång.⁷²

Anmärkningsvärt är att incidenten med Hedins misshandel av Ulla Östberg beskrivs på ett sätt som mer eller mindre subtilt lägger skulden på Ulla Östberg. "Sämja" råder tills Ulla Östberg blir rädd och börjar skrika, så att Hedin måste stoppa en näsduk i hennes mun. Hon blir då "alldeles vild" och lugnar inte ner sig förrän Hedin satt handbojor på henne.⁷³

När Hedins kropp hittats lyder rubriken "MASSMÖRDAREN FUNNEN DRUNKNAD". Alla offer visas på bild med namn och yrke. Det finns "olika omdömen om massmördaren" och olika människor får uttala sig om honom. Han beskrivs som en "enstöring".⁷⁴

⁶⁵ Expressen 511129

⁶⁶ Expressen 511130

⁶⁷ Expressen 511202

⁶⁸ Expressen 511204

⁶⁹ Expressen 511202

⁷⁰ Expressen 511203

⁷¹ Expressen 511206

⁷² Expressen 520822

⁷³ Expressen 520822

⁷⁴ Expressen 520823

Morden beskrivs som "våldsamt dramatiska och ohyggliga",⁷⁵ en "hemsk mordserie"⁷⁶ och ett "fruktansvärt blodbad".⁷⁷ Hedin själv har visat "nästan ofattbar känslökyla" och "hejdlösa aggressioner".⁷⁸ Skåne betecknas som "landets blodigaste landsända" och skånska mord listas.⁷⁹

Skräcken på den skånska landsbygden efter kvarnmordet och Hurvamorden beskrivs.⁸⁰

"Snabbare läkarrapport kunde ha räddat tio människoliv" säger en artikel om Ulla Östbergs rapport om misshandeln. Enligt den berättade Ulla Östberg inte hela sanningen för polisen när hon berättade om Hedins misshandel. Hon framställde det hela mer som "kärleksgnabb" än som misshandel. Läkarrapporten visade dock på större skador än från ett "kärleksgnabb" och om den rapporten kommit fram snabbare, eller om Ulla Östberg talat sanning, så hade det "fruktansvärda blodbadet" aldrig ägt rum.⁸¹

Avskedsbrevet

Första dagen citeras delar av Hedins avskedsbrev.⁸² Dagen efter publiceras brevet i sin helhet tillsammans med bilder på brevet.⁸³ I övrigt figurerar brevet väldigt lite i artiklarna.

Hedin och orsakerna

Tidningen frågar sig omedelbart vad som drev den "25-årige massmördaren". Det anses "uppenbart" att han var en "psykiskt abnorm individ". Den främsta teorien gör gällande att Hedin led av smygande schizofreni, som kan "debutera" på ett så fruktansvärt sätt. Det kan givetvis också gälla en "annan form av psykisk abnormitet". Psykiskt abnorma människor kan drivas av "starka fastän omedvetna motiv".⁸⁴ Teorien om gengasförgiftning läggs också fram, men det fastslås att Hedin var för ung för att ha blivit gengasförgiftad.⁸⁵

Hedin beskrivs senare som en dubbelmänniska och det görs klart att en "själsligt frisk" människa inte beter sig som Hedin.⁸⁶ Han är också "långt ifrån den typ av människa som man kan vänta ska begå ogärningar, tvärtom: exakta typen av en lugn, sävlig skåning".⁸⁷

⁷⁵ Expressen 520822

⁷⁶ Expressen 520823

⁷⁷ Expressen 520824

⁷⁸ Expressen 520823

⁷⁹ Expressen 520824

⁸⁰ Expressen 520823

⁸¹ Expressen 520824

⁸² Expressen 520822

⁸³ Expressen 520823

⁸⁴ Expressen 520822

⁸⁵ Expressen 520823

⁸⁶ Expressen 520823

⁸⁷ Expressen 520822

Övrigt

Kvarnmordet beskrivs efter Hurvamorden och har likheter med Broakullamordet, som Hedin kopplas till.⁸⁸

En artikel beskriver tidigare svenska brott. Bland annat behandlas Nordlundska morden, det före Hedin värsta morddramat i svensk kriminalhistoria.⁸⁹

En bild på Hedin tillsammans med en fjärrskådare, tagen under utredningen av kvarnmordet, visas. Enligt bildtexten sade fjärrskådaren på bilden att han kunde hitta mördaren om så denne befann sig på andra sidan Jorden. Bildtextens rubrik är "Mördaren stod för nära fjärrskådaren!".⁹⁰

⁸⁸ Expressen 520822

⁸⁹ Expressen 520822

⁹⁰ Expressen 520823

Sydsvenska Dagbladet

Kvarnmordet

När ingen mordmisstanke finns, utgör branden en notis.⁹¹ När mord konstaterats ligger nyheten på förstasidan, under rubriken "Mord!". Tidningen publicerar foto och namn på både offret och offrets far. Offrets liv beskrivs och han sägs vara en arbetsmänniska som byggde om föräldrarnas hus åt dem. Offrets hund finns med i artikeln, liggande med en kattunge mellan tassarna. Tidningen är med andra ord inte återhållsam med att spela på känslor.⁹²

En ritning över huset med offrets kropp utmärkt publiceras.⁹³

Brottet beskrivs som en "ohygglig brottaffär", utförd med "sällsynt kallblodighet och råhet" av en "kallblodig mördare". Man påpekar att oljan "hade tydligen hällts ner i munnen!". Brottet beskrivs som "ett av de ohyggligaste som begåtts".⁹⁴ Efter första dagen lugnar tidningen ner sig och nämner endast vid ett tillfälle att mördaren "bestialiskt mördat" Allan Nilsson.⁹⁵

Mördarens förfarande beskrivs. Man spekulerar i varför offret frivilligt släppte in mördaren, som han tydligen gjort, och beskriver hur "nervöst och oroligt" det är i bygden då alla misstänker att det är någon lokalt hemmahörande som begått brottet.⁹⁶

Ledtrådarna - det "vandrande ljuset", cykeln, "portföljmannen", "Limhamnsmannen", "taxiresenären" - listas och följs noggrant de närmaste dagarna. Särskilt det "vandrande ljuset på ödemarksvägen" blir ett återkommande tema.⁹⁷ Man frågar sig varför "taxiresenären" inte anmäler sig till polisen.⁹⁸ När den "mystiske" taxipassageraren hittas konstaterar tidningen att han trots allt "har rent mjöl i påsen".⁹⁹ En misstänkt person som beskrivs som "mannen från 'viss ort'" introduceras.¹⁰⁰ Om "portföljmannen" sägs att "det är mycket ljusskyggt i denne persons uppträdande".¹⁰¹

Den sista artikeln talar om den utlysta belöningen och en "fortsatt oro" i bygden.¹⁰²

Massmorden

"Lugn och sansad dör jag" (ett citat ur avskedsbrevet) lyder rubriken på första sidan efter mordnatten. På förstasidan finns också bilder och namn på offren. Tidningen publicerar en lista på offren med namn, ålder och yrke. Bilder på Hedin, tagna under kvarnmordsutredningen, publiceras.¹⁰³

⁹¹ Sydsvenska Dagbladet 511129

⁹² Sydsvenska Dagbladet 511130

⁹³ Sydsvenska Dagbladet 511129

⁹⁴ Sydsvenska Dagbladet 511130

⁹⁵ Sydsvenska Dagbladet 511201

⁹⁶ Sydsvenska Dagbladet 511201

⁹⁷ Sydsvenska Dagbladet 511130-511208

⁹⁸ Sydsvenska Dagbladet 511203

⁹⁹ Sydsvenska Dagbladet 511204

¹⁰⁰ Sydsvenska Dagbladet 511205

¹⁰¹ Sydsvenska Dagbladet 511208

¹⁰² Sydsvenska Dagbladet 511208

¹⁰³ Sydsvenska Dagbladet 520823

"Den ena sensationen följde på den andra" under mordnatten, rapporterar tidningen. Morden beskrivs som "bestialiska illgärningar" och det "hittills blodigaste dramat i svensk kriminalhistoria". Hedin benämns en "kallblodig mångmördare utan motstycke". "Hemska scener" utspelar sig och Östberg och Lundén hittas "badande i blod" och har "på ett omänskligt sätt berövats livet".¹⁰⁴

Hedins tillvägagångssätt beskrivs i detalj. Han "dödade henne med ett slag av yxans baksida utan att hon fick möjlighet att värja sig". Det finns också en bild av fönstret genom vilket Hedin tog sig in i ålderdomshemmet.¹⁰⁵

Offrens skador beskrivs i detalj,¹⁰⁶ även föräldrarnas.¹⁰⁷ De listas också med exakt dödsorsak (ihjälslagen med yxa, innebränd och så vidare).¹⁰⁸

Bakgrundshistorien om Hedin och Östberg berättas, liksom Hedins misshandel av Östberg. Östberg sägs inte ha velat anmäla Hedin av rädsla för hämnd.¹⁰⁹

Tidningen skriver även om stämningen på den skånska landsbygden efter mordnatten och efter kvarnmordet, med skräck för hämndaktioner och "fruktan för den hänsynslöse vettvillingen".¹¹⁰

Att det var Hedins far som tillverkat yxskafvet Hedin använde är tydligen en tillräckligt pikant detalj för att publiceras.¹¹¹

Polisen får försvara sig med "Tore Hedin vill jag knappast kalla polis", då han aldrig gick i polisskolan.¹¹²

Slutligen fastslår tidningen att det är "definitivt klart" att Hedin var skyldig till kvarnmordet, då man hittat tjuvgods hemma hos honom.¹¹³ Ledtrådarna från kvarnmordet och hur de kan kopplas till Hedin räknas upp.¹¹⁴

Avskedsbrevet

Sydsvenska Dagbladet publicerar hela avskedsbrevet, med kommentarer, redan första dagen. Det finns även kopior av själva dokumentet.¹¹⁵

Hedin och orsakerna

Hedin betraktas genomgående som en galning, och orsakerna till hans död söks bland sådant som psykisk sjukdom, sexuell störning, alkohol¹¹⁶ eller gengasförgiftning.¹¹⁷ Det senare benämns i en rubrik "nyckeln" till mordet.

¹⁰⁴ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹⁰⁵ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹⁰⁶ Sydsvenska Dagbladet 520826

¹⁰⁷ Sydsvenska Dagbladet 520827

¹⁰⁸ Sydsvenska Dagbladet 520828

¹⁰⁹ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹¹⁰ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹¹¹ Sydsvenska Dagbladet 520827

¹¹² Sydsvenska Dagbladet 520825

¹¹³ Sydsvenska Dagbladet 520830

¹¹⁴ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹¹⁵ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹¹⁶ Sydsvenska Dagbladet 520829

¹¹⁷ Sydsvenska Dagbladet 520824

En överläkare skriver en debattartikel som kallar Hedin "ett bidrag till mordets psykologi. Artikeln går igenom orsakerna till den här typen av dåd både generellt och mer specifikt gällande Hedin.¹¹⁸

Första dagen publicerar tidningen en artikel med Hedins bakgrundshistoria. Man har talat med Hedins bekanta och gamla lärare. Han beskrivs som djupt "fästad vid föräldrarna". Svaren söks i hans uppväxt och ungdom.¹¹⁹ "Hedins barndom kan skänka ljus över massmorden", säger tidningen.¹²⁰

När Hedins kropp hittats berättas det att hans hjärna ska undersökas för att söka efter orsakerna till hans beteende. Det sägs att han "sökte döden" med samma "vansinniga handlingsdrift" som när han mördade.¹²¹

Övrigt

Hedin kopplas till Broakullamordet.¹²²

Första dagen säger en rubrik "Inte många massakrer liknande Hedins". Artikeln listar andra kända och/eller hemska brott i Sverige.¹²³

¹¹⁸ Sydsvenska Dagbladet 520829

¹¹⁹ Sydsvenska Dagbladet 520823

¹²⁰ Sydsvenska Dagbladet 520825

¹²¹ Sydsvenska Dagbladet 520824

¹²² Sydsvenska Dagbladet 520823

¹²³ Sydsvenska Dagbladet 520823

Lasermannen

Aftonbladet

Det första attentatet

Det första attentatet hamnade på Aftonbladets löpsedel: "Polisjakt i natt. Gevärsmän sköt mot ungdomar." Inne i tidningen berättades det om en "beväpnad vettvilling". Ingen spekulation om motiv gjordes.¹²⁴

De närmaste dagarna, allt eftersom rapporterna om att fler sett den röda fläcken under året kom in, fortsatte tidningen skriva om fallet. "Prickskytt håller Gärdet i skräck", berättade en förstasida.¹²⁵ Tjugo personer sade ha varit "levande måltavlor" för Lasermannen, som han nu heter.¹²⁶ Lasermannen "tros ha härjat i över ett år" och man lever i "ständig skräck".¹²⁷

"Det går en vettvilling lös i Stockholm", lyder bildtexten till en teckning av en mörkt klädd man som lurar i skuggorna, varifrån han siktar på ett ovetande offer. Situationen betecknas som "hämtad ur en skräckfilm". Ett daghem i området har uppmanats att "inte ta ut barnen på gården", och tidningen beskriver hur en ensam flicka sitter där tjugo barn brukar leka.¹²⁸

När mannen med lasersiktet ringer polisen får det ganska lite uppmärksamhet i en kort artikel, om än under rubriken "Lasermannen träder fram". Siktet uppges vara en "skojgrej" och det hela betraktas som ett "busstreck".¹²⁹

Mordet på Ranjbar

När Ranjbar skjutits, men ännu inte rapporterats avliden (han "svävar mellan liv och död") lyder rubriken på förstasidan "Här sköt han sitt femte offer" och händelsen beskrivs som ett "regelrätt mordförsök". Skottet och skadan beskrivs. Man känner "sorg och skräck" och frågar sig "vem ska han skjuta nästa gång?". Slutligen publiceras en karta med samtliga lasermannens dåd utmärkta med plats, datum, och offer. Samtliga offer utom ett (Karamalegos, som vägrade samarbeta) är namngivna.¹³⁰

När Ranjbar avlidit lyder rubriken "Mordet på Jimmy". Offret finns på bild och namngiven. Hans bakgrund berättas i en lång artikel. Stor fokus ligger på skräcken för "mannen som skjuter för att döda". Det konstateras att "han kommer att döda igen". En expert berättar att "han skjuter för att döda, det är en ren slump att han inte lyckats tidigare". Det sägs att "alla män med utländskt utseende svävar i livsfara" och att ödet avgör vem som blir lasermannens offer. Han kallas för en "sinnessjuk mördare" och en "mycket sjuk människa". Hans signalement ges.¹³¹

¹²⁴ Aftonbladet 910803

¹²⁵ Aftonbladet 910806

¹²⁶ Aftonbladet 910807

¹²⁷ Aftonbladet 910808

¹²⁸ Aftonbladet 910806

¹²⁹ Aftonbladet 910809

¹³⁰ Aftonbladet 911109

¹³¹ Aftonbladet 911110

Täckningen fortsätter den närmaste tiden. Ranjbars foto publiceras många gånger,¹³² likaså kartan över lasermannens dåd.¹³³ Staden "lever i skräck" för lasermannen och hans "okontrollerade" och "paranoida" hat.¹³⁴ Sidhuvudet lyder "våldet som skakar Sverige".¹³⁵

Maskmannen/Revolvermannen

Revolverattentaten får mycket uppmärksamhet från början. Gärningsmannen betecknas som "en sjuk man som vill döda" och kallas för "pistolgalning", "galen rasist", "galen pistolman" och "vansinnesskytt". Situationen är en "mardröm".¹³⁶

Maskmannen, som han kallas i Aftonbladet, kopplas samman med lasermannen och en karta publiceras där bådas brott finns utsatta.¹³⁷

Efter attentatet mot somaliska föreningen publiceras maskmannens signalement och det finns bilder på lasermannen, den s.k. bombmannen som också begått ett rasistiskt attentat, och maskmannen. Deras dåd listas och beskrivs, med en karta som visar var dessa "brutala och oprovocerade våldsattacker" hände. Misstanken om att lasermannen och maskmannen är samma person upprepas.¹³⁸

"VARFÖR?" är den tydliga rubriken på förstasidan efter ett attentat. Offrets hustru berättar att hennes man "väddjade" om skydd, men polisen "struntade" i det. Ledtrådarna räknas upp på nytt, en karta över hur maskmannen flydde efter dådet publiceras, och olika rasistiska dåd listas.¹³⁹

Mördaren och orsakerna

Experternas uttalanden kring gärningsmannen håller sig till att börja med kring huruvida han kommer att slå till igen.¹⁴⁰ Någon enstaka gång spekuleras i om han kan ha förlorat jobbet till en invandrare eller blivit förolämpad av en invandrare, men det konstateras också att det inte är "intressant".¹⁴¹

I en senare artikel beskrivs han under rubriken "Mannen som skjuter invandrare - sådan är han", och då är han en "udda enstöring med en mycket allvarlig personlighetsstörning" och "allvarligt psykiskt störd". Han "anser sig ha blivit kränkt eller hindrad".¹⁴²

När Ausonius gripits beskrivs han som en "dubbelnatur" som ibland "slår vilt omkring sig i raseri". Hans bakgrund, men bara från 26 års ålder och framåt, berättas, och hans mamma har kontaktats. Hon beskriver honom som "excentrisk" och en "enstöring".¹⁴³ Dagen efter lyder en stor rubrik "Därför blev de mördare" och en dubbelartikel berättar om Ausonius och våldtäktsmannen som kallades "Anna-mannen".

¹³² Till exempel Aftonbladet 911129

¹³³ Till exempel Aftonbladet 911111

¹³⁴ Aftonbladet 911111

¹³⁵ Aftonbladet 911113

¹³⁶ Aftonbladet 920124

¹³⁷ Aftonbladet 920125

¹³⁸ Aftonbladet 920129

¹³⁹ Aftonbladet 920131

¹⁴⁰ Till exempel Aftonbladet 911110

¹⁴¹ Aftonbladet 911112

¹⁴² Aftonbladet 920201

¹⁴³ Aftonbladet 920614

Tidningen har pratat med Ausonius skolkamrater och lillebror. I korta termer berättas om hans liv och hur hans beteende blivit allt mer okontrollerat.¹⁴⁴ Senare jämför hans bästa vän honom med Travis Bickle, Robert DeNiros rollfigur i filmen *Taxi Driver*,¹⁴⁵ och säger att han har "mycket svårt att få djupare kontakter med människor".¹⁴⁶

Ausonius brottsregister publiceras.¹⁴⁷ Man talar med hans arbetsgivare och arbetskamrater, som berättar att han är pedantisk och gick under öknamnet "fascisten". Tidningen har också hittat uttalanden från hans personundersökning och publicerar dem.¹⁴⁸

Övrigt

Ausonius kopplas samman med Palmemordet, men visar sig ha suttit i fängelse när statsministern mördades.¹⁴⁹

Ausonius "hörs om porrmorden", en grupp mord på innehavare av porrbutiker och liknande. Frågan "är den misstänkte lasermannen Sveriges störste våldsbrottsling i modern tid?" ställs.¹⁵⁰

¹⁴⁴ Aftonbladet 920615

¹⁴⁵ Rollfiguren i fråga har skadats svårt psykiskt av krigsupplevelser och tycker sig sedan se att landet han kämpade för förstörs av brottslingar. Han fäster sig vid en tolvårig prostituerad och beväpnar sig för att döda hennes hallick.

¹⁴⁶ Aftonbladet 920617

¹⁴⁷ Aftonbladet 920618

¹⁴⁸ Aftonbladet 920621

¹⁴⁹ Aftonbladet 920621

¹⁵⁰ Aftonbladet 920622

Dagens Nyheter

Det första attentatet

Det första attentatet får en liten artikel. Lasersiktet nämns och beskrivs tekniskt.¹⁵¹

Mordet på Ranjbar

På förstasidan får attentatet mot Ranjbar en liten artikel. Tidningen skriver att polisen inte utesluter att gärningsmannen är den samme som genomfört de tidigare attentaten. Inne i tidningen lyder rubriken "skottdrama i centrum" och händelsen beskrivs som det femte attentatet mot invandrare i Stockholm. Inga värderingar görs; det är mycket lugnt och sakligt.¹⁵²

Dagen efter har Ranjbar avlidit och "laserman jagas för dödsskott". Gärningsmannen sägs "sannolikt" vara den "så kallade lasermannen". När tidningen använder namnet "lasermannen" är det oftast antingen med citattecken eller med "så kallade" framför. Ranjbar namngivs, men ingen bild publiceras ännu. Gärningsmannen signalement publiceras. Ord som "galning" och "vansinnesdåd" förekommer, men endast i intervjupersoners uttalanden.¹⁵³

Dagen efter ligger fokus på "sorg och förstämning" i området. "Ökad rädsla efter mordet", säger rubriken. Tidningen har pratat med folk i området och de berättar om hur rädda de är trots vad de varit med om innan de kom till Sverige, då många av dem är flyktingar. Artikeln beskriver deras rädsla och berättar att de inte vill vara med på bild. Nu finns Ranjbars foto med. Artiklarna är korta och sakligt beskrivande. En artikel ägnas helt åt salongsgeväret, det vapen lasermannen tros använda.¹⁵⁴

Den närmaste tiden publiceras bara korta artiklar om lasermannen, och de handlar om polisens spaningsarbete, önskan om att få in tips, teknisk bevisning, vittnesmål och liknande.¹⁵⁵

Fantombilden publiceras när den kommer och då räknas offren också upp helt kort.¹⁵⁶

Maskmannen/revolvermannen

"Tre män skjutna" är rubriken efter det första pistolattentatet. Man berättar att alla offren är invandrare, men att ingen koppling till lasermannen misstänks.¹⁵⁷ Nästa dag är "pistolman fortfarande på fri fot", och nu spekulerar man i en koppling till lasermannen.¹⁵⁸ Tidningen fortsätter täcka fallet med korta artiklar om spaningsarbetet och liknande.¹⁵⁹ Att pistolmannen skulle vara samme man som lasermannen betecknas som "rena spekulationer."¹⁶⁰

¹⁵¹ Dagens Nyheter 910804

¹⁵² Dagens Nyheter 911109

¹⁵³ Dagens Nyheter 911110

¹⁵⁴ Dagens Nyheter 911111

¹⁵⁵ Dagens Nyheter 911112, 911114, 911117, 911118, 911120

¹⁵⁶ Dagens Nyheter 911115

¹⁵⁷ Dagens Nyheter 920124

¹⁵⁸ Dagens Nyheter 920125

¹⁵⁹ Dagens Nyheter 920126, 920128

¹⁶⁰ Dagens Nyheter 920128

"Ännu ett rasistiskt attentat" sker. Artikeln räknar upp ledtrådar och vittnesuppgifter, samt gör en lista över alla dåd som lasermannen och pistolmannen misstänks för. Det senaste attentatet betecknas som "kallblodigt".¹⁶¹ Man fortsätter täcka spaningsarbetet.¹⁶²

"Nytt attentat mot invandrare", lyder rubriken efter nästa attentat. Man har intervjuat tre av offren; två av dem (Bongcam och Abdisalaam) förekommer med namn och bild. För första gången publiceras en karta över attentaten med datum. Pistolmannens signalement publiceras. Man har även pratat med lokalbefolkningen om det senaste offret.¹⁶³

Rädslan betonas i nästa artikel, som bär rubriken "skräcken härskar" och pryds av en talande bild på en invandrare som gömmer sig bakom öppetskylden till sin butik. Tidningen har intervjuat en rädd affärsinnehavare som bara släpper in kända kunder. Den tekniska bevisningen ges också stort utrymme.¹⁶⁴ Man publicerar råd från polisen till privatpersoner.¹⁶⁵

Rädslan fortsätter vara i fokus när "pistolman sprider rädsla" och "rädslan för den okände pistolmannen sprider sig".¹⁶⁶ Därefter sker täckning av polisens arbete.¹⁶⁷

Först när Ausonius gripits använder tidningen namnet "maskmannen", och endast som referens till vad andra tidningar kallat gärningsmannen.¹⁶⁸ Då publiceras också en karta över dåden med datum.¹⁶⁹

Mördaren och orsakerna

Efter Ranjbars död publicerar tidningen en mindre gärningsmannaprofil gjord av en professor i rättspsykiatri. Det konstateras att "lasermannen ger inte upp" och att han har en "paranoid personlighetsstörning".¹⁷⁰

Under pistolmannens tid uttalar samma professor sig en gång till och upprepar sin hypotes om att gärningsmannen är paranoid.¹⁷¹

Övrigt

När belöningen utlyses citeras justitieminister Gun Hellsvik säga att en belöning "inte är normalt i svensk tradition" men att detta rör sig om "mycket grov kriminalitet som saknar motstycke i vårt land".¹⁷²

¹⁶¹ Dagens Nyheter 920129

¹⁶² Dagens Nyheter 920130

¹⁶³ Dagens Nyheter 920131

¹⁶⁴ Dagens Nyheter 920201

¹⁶⁵ Dagens Nyheter 920202

¹⁶⁶ Dagens Nyheter 920206

¹⁶⁷ Dagens Nyheter 920207, 920208

¹⁶⁸ Dagens Nyheter 920617

¹⁶⁹ Dagens Nyheter 920618

¹⁷⁰ Dagens Nyheter 911111

¹⁷¹ Dagens Nyheter 920202

¹⁷² Dagens Nyheter 920204

Expressen

Det första attentatet

"Student sköts med lasergevär i natt", lyder rubriken efter det första attentatet. Själva händelsen beskrivs ingående. En polis som tycker att det hela är "verkligen otäckt" citeras.¹⁷³ "Barnen på dagis får inte vara ute", berättar nästa artikel. Polisen har rekommenderat att barnen ska hållas inne. "Östermalm i skräck för lasermannen" berättar tidningen och delger vittnesuppgifter.¹⁷⁴

Tidningen visar en bild på en upphittad karta som antas ha använts av lasermannen och beskrivs som "polisens heta spår i jakten på lasermannen". "Gärdet i skräck" lyder en underrubrik.¹⁷⁵

När mannen med lasersiktet hört av sig står det "Lasermannen berättar" på förstasidan. "Det var jag som siktade med laser" lyder rubriken inne i tidningen, och "polisen har hittat lasermannen" står det undertill. Det hela beskrivs som en "skojgrej".¹⁷⁶

Mordet på Ranjbar

När Ranjbar skjutits men ännu lever frågar tidningen om han var "offer för lasermannen?" och "lasermannens femte offer?" i rubriker. Lasermannens verk betecknas som "vansinnesdåd", och namnet "lasermannen" används med tillägget att det är "polisens arbetsnamn". Det här dådet sägs vara "betydligt mer brutalt" än de tidigare. Man publicerar en lista över dåden med datum och beskrivning av händelsen.¹⁷⁷

När Ranjbar dött kallas han "Jimmy, offer för svenska rasismen". Hans foto, namn och ålder publiceras. Man har pratat med hans vänner och skriver om hans bakgrund och liv. I en krönika talas det om ett "spöke kallat lasermannen" som kan bli "vår egen seriemördare" och "vår egen lammtystare" om han får gå fri länge till. Han beskrivs som "en förtätning av stämningen" i landet.¹⁷⁸

Jan Guillou skriver en lång artikel med spekulationer om att mördaren kan ha inspirerats av Guillous bok *Vendetta*, där en rollfigur använder ett gevär med lasersikte. "Det finns säkert lika många galningar som genier bland mina läsare", berättar Guillou. Artikeln illustreras med en väldigt suggestiv och grafisk teckning av attentatet mot Ranjbar, komplett med ett hål i Ranjbars panna.¹⁷⁹

När fantombilden publiceras ligger fokus i artikeln på risken att den förstör utredningen. En polis säger att deras mardröm nu är att mördaren visar sig ha varit förklädd när han utförde mordet, så att fantombilden inte liknar honom. En lista på offren publiceras också.¹⁸⁰

¹⁷³ Expressen 910803

¹⁷⁴ Expressen 910806

¹⁷⁵ Expressen 910808

¹⁷⁶ Expressen 910809

¹⁷⁷ Expressen 911109

¹⁷⁸ Expressen 911110

¹⁷⁹ Expressen 911113

¹⁸⁰ Expressen 911115

Maskmannen/revolvermannen

På förstasidan lyder rubriken "En galning går lös" efter revolvermannens första attentat. Offrens namn publiceras. Dhlakama och Bongcam förekommer med både namn och bild. Deras vänner uttalar sig. Gärningsmannen beskrivs som en "revolverbeväpnad galning" och "mannen som skjuter för att döda". Ett vittne, som givits fingerat namn, berättar om händelsen.¹⁸¹

När Abdisalaams tillstånd är någorlunda stabilt sägs det att "galningens offer klarade livet med några millimeter" och hans angripare kallas för den "galne revolvermannen". Han kopplas till lasermannen och en karta med bådas dåd utmärkta med datum publiceras.¹⁸²

När Aybar skjutits intervjuar tidningen hans familj under rubriken "Offrets familj vädjar till pistolmannen". Aybars foto, namn och ålder publiceras. Lasermannen och revolvermannen sägs vara samma person.¹⁸³

När Zataras skjutits lyder rubriken "pappa blev 11:e offret" och hans namn och ålder publiceras. Även hans familj uttalar sig, hans son under rubriken "den som sköt pappa är en dum människa". Sonen har sett "bilderna på hans skjutande, blödande pappa". Familjen är "bitter" över polisens svaghet. Familjen anmälde hotet, men polisen "sa att de inte kunde göra något åt det". Man har även pratat med Zataras vänner och stamkunder, som alla får uttala sig om honom. Tidningen pratar med invandrade affärsinnehavare som uttrycker sin rädsla: "nästa kund kan vara galningen". De vill inte vara med på bild eftersom de inte vågar. Polisens råd publiceras: "arbeta i par och håll ögonen öppna".¹⁸⁴ En blodpöl beskrivs som en "brutal påminnelse om invandrarnas nya skräckfyllda vardag i rasismens Sverige".¹⁸⁵

Tidningen åker till en invandrantät skola och pratar med eleverna. De är överens om att det rör sig om en "ensam galning", och alla är rädda för honom. "Elva invandrare har kallblodigt skjutits ner", berättar artikeln.¹⁸⁶

När Ausonius gripits publiceras vid ett tillfälle en karta över dåden¹⁸⁷ och vid ett annat en lista.¹⁸⁸

Mördaren och orsakerna

Tidningen publicerar efter Ranjbars död en kort artikel med uttalanden från en professor i rättspsykiatri. Han hävdar att "lasermannen kommer att skjuta igen" och att mannen är paranoid.¹⁸⁹

Samme professor uttalar sig efter attentatet på Zataras och kallar då gärningsmannen för en "ensam, svårt störd person" som blir "upphetsad och tillfredsställd" av uppmärksamheten.¹⁹⁰

¹⁸¹ Expressen 920124

¹⁸² Expressen 920125

¹⁸³ Expressen 920130

¹⁸⁴ Expressen 920131

¹⁸⁵ Expressen 920202

¹⁸⁶ Expressen 920204

¹⁸⁷ Expressen 920618

¹⁸⁸ Expressen 920617

¹⁸⁹ Expressen 911111

¹⁹⁰ Expressen 920201

Övrigt

Belöningen ges utrymme i en artikel med rubriken "han har ett pris på sitt huvud", illustrerad med en teckning på mannen i mask. Det slås fast att det här med belöningar är ovanligt i Sverige. Tidigare har en halv miljon utfästs för Ioan Ursut och femtio miljoner för Olof Palmes mördare.¹⁹¹

"SKÖT HAN PALME?", frågar rubriken på förstasidan när Ausonius gripits. Han betecknas som "högintrassant för Palmeutredningen". I artikeln intervjuas en utredare från Palmefallet. Ausonius förekommer på foto med ansiktet utsuddat.¹⁹²

¹⁹¹ Expressen 920203

¹⁹² Expressen 920618

Sydsvenska Dagbladet

Det första attentatet

Sydsvenska Dagbladets täckning av attentaten före Ranjbar är obefintlig.

Mordet på Ranjbar

När Ranjbar avlidit har en stor notis rubriken "lasermannen sprider skräck". Ranjbars namn och ålder publiceras. Namnet "lasermannen" förekommer med "s k" framför. Han beskrivs som en "kall galning".¹⁹³

Gärningsmannen fortsätter heta "den s k lasermannen" och beskrivs upprepade gånger som "galningen som skjuter på utländska män". Enligt tidningen verkar det hela "hämtat ur en schablondeckare". Man räknar upp dåden med datum och gör en teknisk beskrivning av siktet och vapnet.¹⁹⁴ "Lasermördaren" lyder rubriken kort och gott när fantombilden publiceras. I samma artikel beskrivs hans signalement.¹⁹⁵ Först två dagar senare heter mannen "lasermannen" utan "s k".¹⁹⁶

Maskmannen/revolvermannen

"Tre skottdåd mot invandrare" är förstasidans rubrik. En "tyst man i mörk rånarluva" har beskjutit invandrare. Man har pratat med ögonvittnen och publicerar ett signalement. Gärningen beskrivs som ett "oprovocerat attentat".¹⁹⁷ "Inga spår efter luv-man", berättar en notis två dagar senare.¹⁹⁸

Rubrikerna lyder "pistolman sköt ner invandrare" och "utlänning skjuten i huvudet" efter ett attentat.¹⁹⁹ Dagen efter publiceras en karta och en lista över de olika dåden.²⁰⁰ Kartan ompubliceras när Ausonius gripits.²⁰¹

Gärningsmannen kallas för "maskmannen" och han har "kallblodigt skjutit ner" sina offer med den "uppenbara avsikten att döda". Tidningen berättar att polisen inte utesluter att maskmannen är den samme som lasermannen.²⁰²

Tidningen fortsätter att kalla gärningsmannen för "maskmannen". När Zataras skjutits räknas flera offer upp med namn: Zataras, Aybar och Bongcam.²⁰³ En rubrik lyder "Maskman spårlöst borta" och än en gång spekuleras det i att maskmannen kan vara lasermannen. Bongcam förekommer med namn och bild i en lång intervju där han får uttala sig om stämningen i samhället och hur problem med rasism kan uppkomma.²⁰⁴

¹⁹³ Sydsvenska Dagbladet 911111

¹⁹⁴ Sydsvenska Dagbladet 911112

¹⁹⁵ Sydsvenska Dagbladet 911115

¹⁹⁶ Sydsvenska Dagbladet 911117

¹⁹⁷ Sydsvenska Dagbladet 920124

¹⁹⁸ Sydsvenska Dagbladet 920126

¹⁹⁹ Sydsvenska Dagbladet 920129

²⁰⁰ Sydsvenska Dagbladet 920130

²⁰¹ Sydsvenska Dagbladet 920618

²⁰² Sydsvenska Dagbladet 920130

²⁰³ Sydsvenska Dagbladet 920131

²⁰⁴ Sydsvenska Dagbladet 920201

Mördaren och orsakerna

Efter gripandet har tidningen gått igenom Ausonius bakgrund. Resultatet presenteras i en artikel där det falska namnet "Peter" används om Ausonius. Han beskrivs som en "mycket intolerant person med kontaktproblem". Tidningen går igenom hans barndom och bakgrund, och citerar personer som känner honom med uttryck som "två helt olika personligheter". Utdrag ur brottsregistret förklaras med ett "explosivt temperament".²⁰⁵

Övrigt

När belöningen utfästes lyder rubriken "en miljon för revolvermannen". Tidningen berättar om de två tidigare belöningarna i modern tid: en halv miljon för Ioan Ursut och femtio miljoner för Olof Palmes mördare.²⁰⁶

"Lasermannen hörs om Palmemordet" i en kort artikel efter gripandet, där det betonas att han är en av tusentals som är av intresse för Palmeutredningen.²⁰⁷

²⁰⁵ Sydsvenska Dagbladet 920618

²⁰⁶ Sydsvenska Dagbladet 920204

²⁰⁷ Sydsvenska Dagbladet 920619

Sammanfattning och jämförelse

Uppmärksamhet och täckning

Först och främst måste det sägas att det inte i sig är märkligt eller ens särskilt sensationalistiskt att uppseendeväckande händelser orsakar stora rubriker och långa artiklar. Det är tvärtom ganska naturligt. Eftersom uppsatsens ämne gäller en jämförelse mellan två fall får man dock ändå ut något av att undersöka dessa företeelser, då en signifikant skillnad här trots allt pekar på större sensationalism i det ena fallet.

I samtliga tidningar är uppmärksamheten för kvarnmordet tämligen liten tills mord konstaterats eller åtminstone misstänkts, och då ökar uppmärksamheten markant. Expressens stora täckning redan före mord konstaterats förklaras av det fokus på mordmisstanken som Expressen visar.

När mord konstaterats exploderar täckningen i princip. Aftonbladet, Expressen och Sydsvenska Dagbladet rapporterar från mordet i mer än en vecka, och har nya detaljer varje dag. Ledtrådar och för utredningen intressanta personer listas och beskrivs gång på gång. Ritningar och schematiska teckningar över mordplatsen publiceras. Dagens Nyheter är här undantaget, som endast täcker mordet i två dagar och nöjer sig med att räkna upp ledtrådarna en gång. I samtliga tidningar utom Dagens Nyheter talar man om rädslan i Tjörnarp och spekulerar i att mördaren skulle vara från trakten.

Mönstret känns igen i täckningen av lasermannens första attentat, bortsett från att Sydsvenska Dagbladet försvinner från scenen. Aftonbladet och Expressen fyller löpsedlar och rubriker med attentatet och fortsätter i flera dagar spekulera och rapportera från skrällen på Gärdet. Dagens Nyheter bevärdigar det hela med korta, tekniskt korrekta artiklar och lägger sedan ner täckningen.

Hedins massmord och deras efterspel får, naturligt nog, väldigt stor uppmärksamhet i alla fyra tidningarna, med stora rubriker på förstasidorna. Rapportering sker i flera dagar med foton och namn på offren. Samtliga tidningar publicerar Hedins avskedsbrev i dess helhet.

Mordet på Ranjbar får också stor uppmärksamhet i alla fyra tidningarna. Kopplingarna till de tidigare attentaten täcks, dåden listas och räknas upp. Ranjbar själv förekommer med foto och namn i samtliga tidningar, i de flesta flera gånger. Dagens Nyheter utgör återigen ett undantag i det att de stora, sensationella artiklarna endast körs i ett par dagar innan man återgår till lugnare täckning med saklig genomgång av polisens spaning och de tekniska detaljerna kring lasermannens beväpning och utrustning. Aftonbladet och Expressen betonar skillnaderna mellan detta dåd och de tidigare, i att detta skott var ämnat att döda, att lasermannen nu är en mördare, och så vidare. Sydsvenska Dagbladet och Dagens Nyheter fokuserar inte alls på dessa aspekter.

Dessa trender fortsätter i täckningen av maskmannens dåd. Aftonbladet, Expressen, och nu även Sydsvenska Dagbladet om än inte i alls samma utsträckning som de andra två tidningarna, betonar att mannen skjuter för att döda och målar upp honom som en vild galning som alla svävar i livsfara inför. Spekulationer är legio.

Ett utmärkt exempel är Expressens artikel där Guillou kopplar maskmannen till sin bok *Vendetta* och illustrationen visar precis hur Ranjbar sköts (om än med en viktig detalj felritad; Ranjbar träffades i bakhuvudet och den tecknade figuren träffas i pannan). Dagens Nyheter fokuserar däremot på den rasistiska aspekten.

Samtliga tidningar skriver mycket om skräcken och rädslan bland Stockholms invandrare, hur invandrade affärsinnehavare knappt vågar ha öppet, och så vidare. Detta speglar rädslan som beskrivs både efter kvarnmordet och mellan mordnatten i Hurva och upptäckten av Hedins lik.

Kartor och listor över maskmannens och lasermannens dåd och offer publiceras flera gånger i samtliga tidningar, på samma sätt som kartor över Hedins mordväg genom Skåne och listor på hans offer publicerades om och om igen, utom i Dagens Nyheter. Foton på offren publiceras i samtliga tidningar i båda fallen. Dagens Nyheter och Aftonbladet är de två tidningar som tar upp läkarrapporten om Östbergs skador och spekulerar i huruvida liv kunde ha räddats om rapporten nått polisen snabbare. Dessa två tidningar vill ha rättegång trots att mördaren förekommit rättvisan genom sin promenad ner i Bosarpssjön.

En intressant parallell är spelandet på känslor vad gäller offren. Efter kvarnmordet beskriver Sydsvenska Dagbladet Nilssons liv och rykte i trakten. Tidningen skriver till och med om hans hund, som ligger med en kattunge mellan tassarna och saknar sin husse. På samma sätt låter Aftonbladet och Expressen offrens släktingar komma till tals och berätta om hur offren vädjade till polisen om hjälp men inte fick någon. Expressen är klart bäst på detta med sina intervjuer av Zataras barn under rubriken "den som sköt pappa är en dum människa".

Språkbruk och detaljbeskrivning

Vid kvarnmordet tar samtliga tidningar utom Dagens Nyheter i ordentligt med bestialiska mordaffärer, ohyggliga vansinnesdåd och pikanta detaljer som att olja hållts ner i offrets mun. Dagens Nyheter tar det betydligt lugnare och rapporterar sakligt och nyktert om fakta i målet.

Samma förhållande mellan Aftonbladet å ena sidan och Dagens Nyheter å andra sidan upprepas vid lasermannens första attentat. Dagens Nyheter texter är beskrivande och inte värderande, medan Aftonbladet talar om beväpnade vettvillingar och människor som i över ett års tid varit levande måltavlor. Expressen placerar sig mitt emellan dessa två tidningar i sitt språkbruk.

Vid Hedins massmord har skillnaderna mellan tidningarna raskt suddats ut. Alla fyra tidningarna, även den tidigare så sakliga Dagens Nyheter, berättar om blodiga orgier, hänsynslös grymhet och fruktansvärda skräcknätter. Samtliga tidningar utom Expressen berättar också detaljerat om offrens skador, exakt var yxan träffade, hur huvuden krossats och så vidare. Det rör sig om frosseri i blod på hög nivå.

Skillnaderna är tillbaka när Ranjbar mördas och även under maskmannens härjningar. Ingen av tidningarna kommer upp i den språkliga blodtörst som visas efter Hedins mord, men Aftonbladet och Expressen är tydligt mycket värre än Sydsvenska Dagbladet och särskilt Dagens Nyheter, som endast i enstaka fall använder förstärkande ord som "kallblodigt". Kvällstidningarna har som sagt lugnat ner sig något sedan Hedins dagar, men berättar fortfarande gärna om brutalitet, kallblodighet, avsikter att mörda och liknande.

Gärningsmannen

I båda fallen och i samtliga tidningar syns en slutsats väldigt tydligt: gärningsmannen är sjuk, galen, sinnessjuk, paranoid och så vidare. Det är helt enkelt något fel på honom. Ord som "ond" och liknande används inte. Detta att något måste vara fel, medicinskt fel, är en så fastslagen maxim att den över huvud taget inte uttalas. Däremot ägnas ämnet olika mängd uppmärksamhet i de två fallen och i olika tidningar.

Aftonbladet publicerar en lång artikel om Hedins bakgrund och liv. Tidningen söker i hans förflutna förklaringar till hans beteende. Man hittar också förklaringarna man söker, tycker man, i hans barndom och i hans (förmodade) schizofreni. Spekulationerna kring Hedins sexualitet blir mer intressanta i ljuset av de spekulationer om lasermannens eventuellt homosexuella läggning som gjordes under jakten på honom.²⁰⁸ Även i fallet lasermannen är Aftonbladet mycket intresserad av hans personlighet och orsakerna till hans beteende. Innan Ausonius gripits rör det sig bara om lösa och sporadiska spekulationer, men efter gripandet ges han samma behandling som Hedin. Man försöker även få poäng på att dra kopplingar till populärkultur, nämligen filmen *Taxi Driver*. Den naturalistiska inställningen från femtiotalet har minskat något i betydelse, men orsakerna söks fortfarande i Ausonius bakgrund.

Dagens Nyheter ägnar inte särskilt mycket utrymme åt Hedins bakgrund och orsakerna till mordet, men när tidningen gör det är det med samma inställning som Aftonbladet: det finns något att hitta, ett svar. Kanske hittas den i gengas eller rent fysiskt i Hedins hjärna, men den finns. I fallet lasermannen är Dagens Nyheter intresse betydligt mindre. Vid två tillfällen får en professor i rättspsykiatri uttala sig och ge sin åsikt om lasermannens och maskmannens psykologi, men mer än så ägnar man sig inte åt ämnet.

Expressen delar synen på Hedin med de andra tidningarna: han är psykiskt abnorm, kanske på grund av gengasen. Själsligt friska människor beter sig inte så, punkt. Däremot letar Expressen inte orsaker som de andra tidningarna gör och dyker inte heller ner i Hedins bakgrund. Täckningen av lasermannen är i princip en kopia av Dagens Nyheter.

Sydsvenska Dagbladet följer samma modell som Aftonbladet. Man går igenom hans bakgrund och liv, räknar upp tänkbara orsaker till beteendet, intervjuar barndomskamrater, lärare och arbetskamrater och låter experter uttala sig. På samma sätt undersöks Ausonius efter gripandet. Inga spekulationer sker före gripandet.

Namnbruk

I Hedinfaller börjar Aftonbladet och Expressen snabbt kalla gärningsmannen för "kvarnmördaren" och ger även liknande namn till de misstänkta och andra för utredningen intressanta personer, såsom "taxiresenären" och "Limhamnsmannen". I fallet lasermannen dyker namnet "lasermannen" snabbt upp och används konsekvent. Namnet "maskmannen" följer samma mönster i Aftonbladet, medan Expressen föredrar "revolvermannen" och "pistolmannen".

²⁰⁸ Tamas 2002, s 351

Dagens Nyheter använder sig inte av sådana namn alls i Hedinfallet. När namnet "lasermannen" används är det inom citattecken eller med "den så kallade" framför. Det samma gäller namn som "maskmannen". Tidningen använder dessa namn huvudsakligen i referenser till vad andra tidningar skrivit.

Sydsvenska Dagbladet använder många sådana namn och begrepp - "portföljmannen", "Limhamnsmannen", "det vandrande ljuset" och så vidare - i Hedinfallet, dock inget namn på mördaren själv. Lasermannen kallas också för "den s k lasermannen" den första tiden men blir senare bara "lasermannen". "Maskmannen" dyker snabbt upp och används konsekvent.

Dessa namn brukas för att klumpa ihop tidigare artiklar utan att behöva sammanfatta dem, och hjälper därför till att hålla nyheten aktuell samtidigt som man förlorar mycket av bakgrundshistorien. Om man skriver "lasermannen" i stället för "mannen som vid fyra olika tillfällen beskjutit invandrare" skapar man en fantom som rädsla kan projiceras på. Det är en väldigt enkel lösning som kräver ett minimum av eftertanke hos läsarna. Det är därför inte förvånande att de tidningar som i övrigt visat sig vara mest sensationistiska också är de som använder sig av dessa namn i störst utsträckning och utan åthävor.

Övrigt

Ett intressant mönster är att i båda fallen och i samtliga tidningar sker kopplingar till andra fall, främst andra mordfall. Hedin misstänks för Broakulla-mordet, trots att han i sitt avskedsbrev avslöjade en motorcykelstöld och en brand han begick i sin ungdom och därför rimligen borde ha tagit med även Broakulla-mordet i den utläggningen om det vore så att han begått det. Ausonius misstänks för Palme-mordet, trots att han satt i fängelse då Palme sköts och hans medinternet mycket tydligt minns hur Ausonius morgonen efter jublade över Palmes död. Ingen socialdemokrat, vår gode laserman. Ausonius kopplas även i vissa tidningar till de så kallade pornmorden, då försäljare av pornografi mördades.

Som en bisak kan nämnas att detta mönster går igen i mera aktuella fall, som Ulf Olsson, "Helénmannen", som nu i medierna misstänks för i princip varje olöst brott sedan slutet på sjuttioalet. Thomas Quick fick på sin tid samma behandling och hjälpte själv till att hålla den igång. Man vill helt enkelt att den stora lösningen ska ha hittats; här har vi honom, Tore Hedin eller John Ausonius eller Thomas Quick eller Ulf Olsson, Djävulen, det var hans fel alltihop, och nu kommer allting att fixa sig.

I Hedinfallet skriver samtliga tidningar om hur Hedin blivit den värste massmördaren i svensk historia, och berättar om andra stora massmord inom och utom Sverige. Detta är troligen i spekulativt syfte.

Slutsats

Det som först och främst kan konstateras är att den gängse uppfattningen, det vill säga att kriminaljournalistiken blivit allt mer sensationalistisk, inte har visat sig vara sann i de båda fallen Hurvamannen och Lasermannen.

Samtliga fyra undersökta tidningar behandlade massmorden i Hurva på ett mycket sensationalistiskt sätt och drog på ordentligt med ingående beskrivningar blodiga detaljer och spekulationer. Rubriken "UTFÖRLIGT OM MASSMORDEN" är det bästa exemplet. Det är faktiskt svårt att tänka sig hur tidningarna kunde ha varit mer sensationalistiska i detta fall, kanske genom närbilder på de döda kropparna och Hedins drunknade lik. Täckningen av kvarnmordet skiljer sig något, särskilt genom att Dagens Nyheter hanterar det så väldigt sakligt jämfört med behandlingen av massmorden några månader senare, men är ändå genomgående sensationalistisk.

Vid lasermannens dåd är Aftonbladet och Expressen de stora förespråkarna av sensationalism, medan Sydsvenska Dagbladet intar en något lugnare hållning och Dagens Nyheter en ännu lugnare. Även de två sistnämnda tidningarna är dock inte immuna mot sensationalism utan kör även de stora, spekulativa artiklar, även om Dagens Nyheter slutar med det ganska snart. Dagens Nyheter kan därför till och med sägas vara mindre sensationalistisk i fallet Lasermannen än i fallet Hurvamannen. Den tidningen använder sig heller aldrig av det spel på känslor som de andra tidningarna vid olika tillfällen gör.

Samma mönster går igen i språkbruket. Vid lasermannens dåd är Dagens Nyheter språk återhållsamt medan de andra tidningarna gärna bränner på med så många förstärkande uttryck som möjligt, även om de har lugnat ner sig något sedan Hurvamorden, då vartannat ord tycktes vara "kallblodigt" eller "bestialiskt". Vid Hurvamorden är däremot Dagens Nyheter med i arenan och vrålar blod. Även på denna punkt kan sensationismen sägas vara bibehållen, inte ökad, sedan Hurvamorden, och Dagens Nyheter har blivit mindre sensationalistisk.

Slutligen råder samma förhållande vad gäller namnbruk. Dagens Nyheter använder namn som "lasermannen" sparsamt och återhållsamt, medan Aftonbladet och Expressen gärna använder dem så mycket som möjligt, och Sydsvenska Dagbladet faller mitt emellan. Inga signifikanta skillnader kan hittas mellan de två olika fallen.

Vad gäller uppsatsens första syfte, att utröna huruvida kriminaljournalistiken i fallet Lasermannen var mer sensationalistisk än i fallet Hurvamorden, måste svaret alltså bli nej. Två av tidningarna - Aftonbladet och Expressen - var precis lika sensationalistiska när Hedin brände ner ålderdomshemmet 1952 som när Ausonius sköt invandrare 1992. Sydsvenska Dagbladet har, om något, lägre grad av sensationalism i det senare fallet. Dagens Nyheter har minskat sin sensationalism märkbart under tiden mellan Hedin och Ausonius, och är i de två undersökta fallen den minst sensationalistiska tidningen av de fyra undersökta.

Inget av detta ska tolkas som att kriminaljournalistiken inte är sensationalistisk, blott att den inte var mer sensationalistisk under nittioalet än under femtioalet.

Slutsats 1: Kriminaljournalistikens täckning av fallet Lasermannen är inte mer sensationalistisk än dess täckning av fallet Hurvamorden, och kan till och med sägas vara mindre sensationalistisk.

Vad gäller behandlingen av och synen på illgärningsmän, så måste även här den ursprungliga hypotesen läggas åt sidan. Jag har inte i de fyra undersökta tidningarna kunnat hitta någon större skillnad mellan synen på Ausonius och synen på Hedin. Båda betraktas som sjuka människor. Även om det aldrig sägs rätt ut att de behöver hjälp och vård, sägs det inte heller att de borde fängslas och straffas, och att sjuka människor ska ges vård får betraktas som grundinställningen.

Uppfattningen att dessa båda män är sjuka är på sitt sätt så självklar för skribenterna att den aldrig ens uttalas, och därför är det svårt att peka på någon särskild företeelse i texterna som visar den. Tidningarna spekulerar heller inte i vad som kommer att hända med Ausonius eller vad som skulle ha hänt med Hedin om han överlevt och dömts, och de tar inget ställningstagande i frågan vad som borde hända med Ausonius eller borde ha hänt med Hedin.

Sammanfattningsvis kan sägas att Pollacks slutsats om synen på brottslingen endast till viss del kan sägas vara korrekt i fallen Hedin och Ausonius. Ausonius utmålas inte som en hopplöst ond varelse som ska förvaras till sin död, även om orsakerna till Hedins beteende utforskas mycket mer noggrant och av samtliga undersökta tidningar. Jag har inte funnit något som visar på en fundamentalt annorlunda syn på brottslingen i de två fallen.

Slutsats 2: Synen på brottslingen är inte signifikant annorlunda i fallet Hurvamorden än i fallet Lasermannen.

Litteraturförteckning

- Backman, J: Rapporter och uppsatser, Lund 1998
 Hadenius, S & Weibull, L: Massmedier, 2003
 Hultén, B: Journalistikanalys: en introduktion, Lund 2000
 Journalisten 031118
 Pollack, E: En studie i... medier och brott, Stockholm 2000
 Sjöberg, U: "Lasermannen - en mänsklig gåta" från Nordisk Kriminalkrönika 1994
 Tamas, G: Lasermannen - en berättelse om Sverige, Stockholm 2002
 Thurén, T: Vetenskapsteori för nybörjare, Stockholm 1996

Källförteckning

Aftonbladet	Dagens Nyheter	Expressen	Sydsvenska Dagbladet
511128	511129	511129	511129
511129	511130	511130	511129
511130	520823	511202	511130
511201	520824	511203	511201
511202	520826	511204	511203
511203	520828	511206	511204
511205	520830	520822	511205
520822	910804	520823	511208
520823	911109	520824	520823
520824	911110	910803	520824
520825	911111	910806	520825
520826	911112	910808	520826
520827	911114	910809	520827
910803	911115	911109	520828
910806	911117	911110	520829
910807	911118	911111	520830
910808	911120	911113	911111
910809	920124	911115	911112
911109	920125	920124	911115
911110	920126	920125	911117
911111	920128	920130	920124
911112	920129	920131	920126
911113	920130	920201	920129
911129	920131	920202	920130
920124	920201	920203	920131
920125	920202	920204	920201
920129	920204	920617	920204
920131	920206	920618	920618
920201	920207	920618	920619
920614	920208		
920615	920617		
920617	920618		
920618			
920621			
920622			